

**ERGENLERDE SUÇ VE ŞİDDETİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN
İNCELENMESİ**
INVESTIGATION OF CRIME AND VIOLENCE IN ADOLESCENTS IN TERMS OF
VARIOUS VARIABLES

Halenur ÇEVİK,

Öğrenci., Bingöl Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü,
e-mail: halecenur@gmail.com ORCID: 0009-0001-0903-4472

Yusuf DİMEN,

Öğrenci., Bingöl Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü,
e-mail: dimenyusuf4@gmail.com ORCID: 0009-0004-1073-1349

Mahsum AVCI,

Dr. Öğr. Üyesi, Bingöl Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü,
e-mail: mahsumavci@hotmail.com ORCID: 0000-0002-9264-8079

Özet

Bu araştırmada, ergenlik dönemindeki bireylerde suç, şiddet, madde kullanımı ve kendine zarar verme davranışlarının; bireysel, ailesel ve çevresel değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada betimsel araştırma modeli benimsenmiş olup, yönetime ilişkin süreçler detaylandırılmıştır. Araştırmanın örneklemini, çeşitli sosyoekonomik düzeylerdeki lise öğrencileri oluşturmaktadır. Veri toplama sürecinde anket formları ve yarı yapılandırılmış görüşmelerden yararlanılmış hem nicel hem de nitel analiz teknikleri kullanılmıştır. Nicel veriler frekans, yüzde ve çapraz tablolar aracılığıyla değerlendirilirken; nitel veriler içerik analizi ile yorumlanmıştır. Araştırma bulguları, literatürde sıklıkla vurgulanan yaygın kanaatin aksine, ergenlerde aile içi şiddet, madde kullanımı ve kendine zarar verme davranışlarının belirgin bir azalma eğiliminde olduğunu ortaya koymuştur. Elde edilen veriler, ergenlerin bu tür davranışlardan kaçınma eğiliminde olduklarını; özellikle madde kullanımını zararlı ve tehlikeli olarak tanımladıklarını göstermiştir. Ayrıca, ergen bireylerin kendilerine ya da başkalarına zarar verme davranışlarına yönelik ciddi düzeyde etik ve duygusal çekinceler taşıdığı belirlenmiştir. Çalışma sonucunda, riskli davranışların önlenmesine yönelik olarak bireysel farkındalık düzeyinin artırılması, aile içi iletişimin güçlendirilmesi ve okul temelli psikososyal destek hizmetlerinin yaygınlaştırılması gerektiği vurgulanmıştır. Araştırma, ailelerin, eğitimcilerin ve politika yapımcıların ergenlerin riskli davranışlarına karşı daha etkili ve önleyici stratejiler geliştirmesi gerektiğine işaret etmektedir. Bu kapsamda elde edilen bulgular, ilgili kurum ve kuruluşlara yol gösterici nitelikte olup; koruyucu-önleyici müdahale programlarının oluşturulmasına katkı sağlayabilecek önemli veriler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Suç, şiddet, madde kullanımı, kendine zarar verme, aile, arkadaş, ergen

Abstract

It is aimed to examine crime, violence, substance use and self-harming behaviors in adolescent individuals in terms of various individual familial and environmental variables. The data obtained in the study conducted using a descriptive method were analyzed, the findings revealed that domestic violence, substance use and self-harming behaviors decreased, contrary to what was thought, adolescents were afraid of harming themselves or others and emphasized that substance use was bad.

The findings obtained in the study emphasize the importance of individual and environmental interventions aimed at preventing adolescents' behaviors such as crime, substance use and self-harm. The findings obtained provide

important information that will guide families, educational institutions and society to develop preventive strategies for these risky behaviors.

Keywords: Crime, violent, substance, use, self-harm, family, friends, adolescent

Giriş

Ergenlik dönemi bireyin çocuklukta yetişkinliğe geçtiği, fiziksel, sosyal, biyolojik, psikolojik açılardan değişimler yaşadığı önemli bir süreçtir. Ve bu dönemde suç ve şiddet davranışları bireysel, ailevi ve çevresel pek çok faktörün etkisiyle şekillenebilmektedir. Genç bireyler özellikle bu dönemde bir kimlik arayışı içinde olup kendilerini her açıdan tanımaya ve toplum içerisinde kendilerine bir yer edinmeye çalışırlar.

Albert Camus'a göre suç, yalnızca yasaya karşı bir eylem değildir; bazen bir insanın kendine karşı işlediği bir suçtur.

Ülkemizde son zamanlarda şiddet olaylarında önemli bir artış olduğu görülmektedir. Her geçen gün haberlerde, sosyal medyada, sokaklarda ölümle sonuçlanan şiddet haberlerine rastlanması rahatsızlık vericidir. Dünya ve bölgelerin istatistiklerine göre şiddet sonucu etkilenen dezavantajlı gruplar arasında özellikle ergenler yer almaktadır. Ergenlerin neden olduğu şiddet ve suç toplumda göz önünde olan şiddet biçimlerinden biridir. Halk sağlığı çalışmaları göstermektedir ki gençlerde şiddet süreklilik arz eden ve aşaması giderek artan bir sorundur. (TBMM Araştırma Komisyon Raporu 2007). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Gençlik İstatistikleri verilerince cinsiyete göre gençlerin ölüm oranı genç erkelerde % 42,3 genç kızlarda %28,3 oranındadır. Erkeklerdeki dışsal sebeplere bağlı ölüm oranının kızlara oranla fazla olduğu görülmektedir. Her iki tarafın ölüm oranının yüksek olması toplumsal açıdan genç bireylerin kaybının yıllara oranla artış göstermesi tehlikesini belirtmektedir (TÜİK, 2011).

Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığına göre suç: Toplumsal düzenin devamı açısından korunması gereken hukuki değerlerin bilerek ve istenerek ihlali (kast) veya bu değerleri korumaya yönelik kurallara karşı özensizliği (taksir) ifade eden insan davranışı ise “suç” tur.

Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığına göre şiddet: Bireyin fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik yönden zarar görmesiyle ya da acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranıştır.

K. Lewin'in kuramına göre ergenlik dönemine yaklaşan genç bireylerde doğum anından itibaren hayatını birçok yönden değiştirmesi istenebilmektedir. Hedefleri, konulara bakış açısı, değerleri vb. durumlar. Bu istekler doğrultusunda genç birey yeni dünyaya uyum sağlama konusunda tereddüt yaşamakta ve savunmasız hissetmektedir. Tüm bu duygularla birlikte ev

ortamında ve sosyal çevresinde yaşayacağı tecrübeleri de deneyimlemek için hazırlanacaktır. (Ünal, 2019; Özkurt ve Camadan, 2018). Lise dönemine rastlayan ergenlik döneminde genç bireyler (ergenler) hayatlarının bir dönüm noktası olan ve karakterlerinin gelişimini sağlayan birtakım zorluklara maruz kalırlar. Bu zorluklar karşısında kendini iyi yönetemeyen genç bireyler suç ve şiddete eğilimde bulunurlar. Bu meyilde ilerleyen genç bireyler bu durumla yetinmeyip önce başkalarına zarar verme eğiliminde olup daha sonra kendilerine zarar verme eğilimine girerler, bunun yanı sıra bazı genç bireylerde madde kullanımı da gözlemlenir (Hendekci, Gök-Uğur, 2021; Şeker ve Irmak, 2020). Ebeveyn ve ergen arasındaki olumsuz ilişkiler, ergenin risk teşkil eden davranışlara yönelme olasılığını artıran temel etkenlerden biridir. Aile içindeki sağlıklı iletişim, duygusal ihmal, aşırı baskıcı tutumlar ve ilgisiz tavırlar, ergenin kendini ifade etme ve sağlıklı sınırlar oluşturma sürecini olumsuz etkilemektedir. Bu tür olumsuz etkileşimler, ergenin ait olma duygusunu zayıflatırken, tehlikeli akran gruplarına ve sosyal çevrelere karışmasına yol açmaktadır. Ayrıca aile içinde desteklenmeyen ve yeterli ilgiyi alamayan ergenler, madde kullanımı, suça eğilim ve riskli davranışlar gibi zararlı faaliyetlere yatkın hale geldiği bilinmektedir (Savi-Çakar ve Uzun, 2021; Gönültaş, Uzun ve Akın, 2021). Ergenlik döneminde olan genç bireyler, çatışma çıkaracak birçok sorumluluk ve yeni kimlik oluşumu ile baş başa kalmaktadır. Çatışmalar hem içsel olarak hem de toplumsal yapı gereği çevresinde bulunan bireylerle yaşanmaktadır. Yaşanan bu çatışmalar genç bireylerde bir başkaldırı şeklinde yaşanmaktadır (Gönültaş, Uzun ve Akın, 2021). Bu dönemde aile ilişkileri de oldukça önemli bir unsurdur. Sevgisiz, ilgisiz ve baskı görülen bir ortamda yetişen ve şiddete maruz kalan genç bireylerin gelişimini olumsuz etkilemesinden, ilerleyen yıllarda toplumda şiddet yanlısı olabilmektedirler. Genç bireylerin sosyalleşmesinde ailesinden sonra en önemli paylaşım içerisinde bulunduğu ortam okuludur (Özgür, Yörükoğlu ve Baysan-Arabacı, 2011, s. 53-60)

Türkiye’de genç bireyler üzerine yapılan akademik çalışmalar incelendiğinde, literatürde gençliğe dair oldukça çeşitli konuların ele alındığı görülmektedir. Bu çalışmaların büyük bir kısmı; gençlerin ekonomik sorunları, spor ve sanata katılım düzeyleri, gençlik merkezlerinin etkinliği, edebiyatla ilişkileri, kültürel çatışmalar ve kimlik arayışları gibi temalar etrafında şekillenmektedir. Ayrıca bazı çalışmalar, gençlerin siyasal katılımı, boş zaman etkinlikleri ya da toplumsal cinsiyet rolleri gibi daha spesifik alanlara da odaklanmaktadır. Ancak gençlerin gündelik yaşamlarının önemli bir kısmını geçirdikleri eğitim ortamları -özellikle okul-bağlamında, onların ruhsal, duygusal ve davranışsal sorunlarıyla ilişkili olarak yürütülen araştırmaların sayıca sınırlı olduğu dikkat çekmektedir. Okul ortamı, genç bireylerin sosyal, bilişsel ve duygusal gelişimlerinin şekillendiği en temel alanlardan biridir. Ergenlik döneminin

getirdiği biyopsikososyal değişimlerin yanı sıra, okulda yaşanan akademik baskılar, öğretmen ve akran ilişkilerindeki problemler, disiplin uygulamaları, sınav kaygısı gibi faktörler; gençlerin ruh sağlığını doğrudan etkileyebilecek stres kaynakları arasında yer almaktadır. Bu bağlamda gençlerin okul ortamında karşılaştıkları sorunların; suç davranışlarına yönelme, madde kullanımı, şiddet eğilimleri ve kendine zarar verme gibi riskli davranış örüntülerine zemin hazırlayabileceği öngörülmektedir. Ne var ki, bu tür davranışların doğrudan okul bağlamında nasıl ortaya çıktığı, hangi bireysel ve çevresel etkenlerle ilişkili olduğu konularında yürütülmüş özgün ve kapsamlı çalışmalar oldukça sınırlıdır. Son yıllarda genç bireylerin intihar oranlarında ve riskli davranış örüntülerinde gözlenen artış, bu araştırmanın ortaya çıkışını gerekli kılan temel etkenlerden biri olmuştur. Özellikle medyada ve sağlık raporlarında yer alan veriler, gençlerin ruh sağlığının tehlike altında olduğunu ve bu alanda çok boyutlu müdahale stratejilerine ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Buna karşın, eğitim kurumlarının içinde bulunduğu bu sürece ilişkin veriye dayalı, somut analizlerin eksikliği dikkat çekmektedir. Bu çalışmanın temel amacı; genç bireylerin okul ortamında karşılaştıkları psikososyal risklerin suç, şiddet, madde kullanımı ve kendine zarar verme davranışları üzerindeki etkisini bütüncül bir yaklaşımla ele almak, bu alandaki alanyazın eksikliğini gidermek ve gençlerin ruh sağlığını korumaya yönelik bütünsel politika ve uygulamalara katkı sunmaktır. Aynı zamanda, genç bireylerde son yıllarda artış gösteren ölüm nedenlerinin arka planını irdelemek, önleyici stratejiler geliştirmek adına bilimsel bir temel oluşturmak da bu araştırmanın önemli hedefleri arasında yer almaktadır.

ELE ALINAN ŞİDDET TÜRLERİ

Aile İçi Şiddet

Aile içi şiddet, hem bireylerin hem de toplumların karşılaştığı önemli bir sosyal sorun olup, yalnızca şiddete uğrayan bireyleri değil, bu duruma tanık olan ergenleri de fazlasıyla etkilemektedir. Ergenlik dönemi, bireylerin psikolojik ve duygusal gelişimlerinin kritik olduğu bir süreçtir ve bu dönemde aile içi şiddetle karşılaşan ergenler, uzun süreli psikolojik ve davranışsal zorluklarla karşılaşabilirler. Aile içi şiddet, yalnızca fiziksel ya da cinsel şiddeti kapsamakla kalmaz, duygusal ve psikolojik şiddeti de içerir. Ergenlerin şahit olduğu şiddet, onların dünyaya bakış açısını, aileye dair algılarını, kişilerarası ilişkilerini ve psikolojik sağlığını olumsuz etkileyebilir (Lök, Başoğlu ve Öncel, 2016).

Aile İçi Şiddetin Ergenler Üzerindeki Etkileri

1) Psikolojik Etkiler:

Aile içi şiddete maruz kalan veya bu şiddete tanıklık eden ergen bireyler, gelişimsel süreçlerinde ciddi psikolojik sorunlarla karşı karşıya kalabilirler. Bu bireylerde sıklıkla kaygı bozuklukları, majör depresyon, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), panik atak ve düşük benlik saygısı gibi problemler gözlemlenmektedir. Sürekli tehdit altında hissetmek, çocuklukta duygusal güvende olamamak bireyin içsel dünyasında yoğun bir stres ve güvensizlik yaratır. Bu durum, hem kısa vadeli ruhsal rahatsızlıklara hem de uzun vadeli psikiyatrik bozukluklara zemin hazırlayabilir.

2) Davranışsal Etkiler:

Şiddetin öğrenilen bir davranış olduğu göz önüne alındığında, aile içinde şiddete maruz kalan ya da tanık olan ergenler bu davranış biçimini model alarak, benzer agresif tepkiler geliştirebilirler. Bu gençlerde saldırganlık, dürtüsel davranışlar, okuldan kaçma, yalan söyleme, kurallara uymama ve madde kullanımı gibi çeşitli davranışsal problemler ortaya çıkabilir. Ayrıca bazı ergenler, evdeki şiddeti bir tehdit unsuru olarak algılayarak kendilerini güvende hissedemedikleri için içe dönme, sosyal ilişkilerden kaçınma ve pasif direnç geliştirme gibi tepkiler sergileyebilirler.

249

3) Sosyal İlişkilerde Etkiler:

Aile içi şiddet ortamında büyüyen ergen bireyler, sağlıklı sosyal ilişkiler kurmakta zorluk yaşayabilirler. Özellikle güven duygusunun gelişmediği, sürekli baskı ve korku ortamında büyüyen bireylerde başkalarına güvenme eğilimi zayıflar. Bu durum, sosyal izolasyona, empati eksikliğine, ikili ilişkilerde çatışmaya ve sağlıklı arkadaşlık ya da romantik ilişkiler kurmalarına yol açabilir. Ayrıca, bu bireylerde sosyal kaygı, utangaçlık ya da tam tersi olarak aşırı baskınlık gibi sosyal işlevsellik sorunları da gelişebilir.

4) Fiziksel-Sağlık Etkileri:

Şiddetin birey üzerindeki etkileri yalnızca psikolojik değil, aynı zamanda fizyolojik düzeyde de hissedilmektedir. Şiddet ortamında büyüyen ergenlerde kronik baş ağrısı, mide bulantısı, sindirim problemleri, kas gerginliği, uyku bozuklukları ve iştah değişimleri gibi çeşitli psikosomatik belirtiler görülmektedir. Sürekli stres altında yaşamak, bağışıklık sistemini zayıflatmakta ve vücut fonksiyonlarını olumsuz etkilemektedir. Bu da uzun vadede ciddi sağlık problemleri riskini artırmaktadır.

Okul İçi Şiddet Türleri

Okul içi şiddet, öğrencilerin güvenli bir öğrenme ortamından uzaklaşmalarına neden olan ve bireyin fiziksel, psikolojik ya da sosyal olarak zarar görmesine yol açan davranış biçimlerini kapsamaktadır. Bu şiddet türleri yalnızca fiziksel saldırılarla sınırlı kalmaz; sözlü hakaretlerden dijital ortamdaki zorbalığa kadar pek çok farklı biçimde karşımıza çıkar (Bulut, 2008).

1) Fiziksel Şiddet:

Bu şiddet türü, öğrenciler arasında gerçekleşen dövme, itme, tekme atma, eşyalarını kırma, fiziksel zorlamada bulunma gibi bedensel temas içeren saldırgan davranışları kapsar. Fiziksel şiddete uğrayan öğrenciler, hem anlık olarak fiziksel zarara uğrarlar hem de uzun vadede travmatik etkilerle karşı karşıya kalabilirler. Bu tür şiddet okul ortamında korku, kaygı ve güvensizlik duygularını artırarak öğrencinin derse katılımını ve akademik başarısını düşürebilir.

2) Sözel Şiddet:

Sözel şiddet, bireyin sözlü ifadeler yoluyla küçük düşürülmesi, aşağılanması, tehdit edilmesi ve onurunun zedelenmesiyle ortaya çıkan bir şiddet biçimidir. Küfürlü konuşmalar, lakap takma, dalga geçme, tehditkâr söylemler bu türün en sık görülen örnekleridir. Sözel şiddete maruz kalan öğrencilerde benlik saygısında azalma, sosyal çekilme, iletişim sorunları ve özgüven eksikliği gözlemlenebilir.

3) Psikolojik ve Duygusal Şiddet:

Bu tür şiddet daha örtük bir biçimde gerçekleşir ve mağdurun duygusal bütünlüğünü zedeler. İzolasyon, görmezden gelme, dedikodu yayma, küçük düşürme, arkadaş grubundan dışlama, duygusal manipülasyon gibi davranışları içerir. Psikolojik şiddet, öğrencinin aidiyet duygusunu zayıflatır ve okuldan uzaklaşmasına, depresif ruh haline bürünmesine neden olabilir. Bu tür şiddetin etkileri fiziksel şiddete göre daha görünmezdir ancak çok daha uzun süreli izler bırakabilir.

4) Siber Zorbalık:

Gelişen teknolojiyle birlikte yaygınlaşan siber zorbalık, öğrenciler arasında dijital iletişim araçları üzerinden gerçekleştirilen hakaret, tehdit, iftira, dışlama ve özel bilgileri yayma gibi

eylemleri kapsar. Sosyal medya platformlarında ya da mesajlaşma uygulamalarında yapılan bu zorbalık türü, öğrencilerin sürekli olarak tetikte olmalarına, sosyal kaygı geliştirmelerine ve dijital dünyadan izole olmalarına yol açabilir. Ayrıca, siber zorbalığın etkileri okul dışına da taşabildiği için mağdurun kendini hiçbir ortamda güvende hissetmemesine neden olabilir.

Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, araştırmanın çalışma evren ve örnekleme, veri toplama araçları ve veri analizinde kullanılan teknikler hakkında bilgi verilmiştir.

Bu araştırma, [Bingöl Üniversitesi / Fen Edebiyat Fakültesi] Etik Kurulu'nun 2025/33117789/730.08/192945 sayılı kararı ile etik uygunluk onayı alınarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, ergenlik dönemindeki bireylerin suç ve şiddet eğilimlerini çeşitli değişkenler açısından incelemektedir. Özellikle kendine zarar verme davranışı, madde kullanımı, aile içi şiddet, ebeveyn tutumları ve erken çocukluk dönemindeki olumsuz yaşam deneyimlerinin ergenlerin psiko-sosyal süreçleri üzerindeki etkileri ele alınacaktır. Araştırma kapsamında ergenlerin suç ve şiddet eğilimlerinin duygusal, davranışsal ve sosyal boyutları analiz edilerek, bu süreçlerin altında yatan risk faktörleri ve etkileşim dinamiklerinin anlaşılması hedeflenmektedir. Bu doğrultuda erken çocukluk dönemindeki travmatik yaşantıların ve mevcut çevresel faktörlerin ergenlik dönemindeki bireylerin davranışları üzerindeki yansımaları değerlendirilecek ve elde edilen bulgular doğrultusunda, ergenlere yönelik önleyici ve iyileştirici müdahale sistemlerinin geliştirilmesine katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Araştırma kapsamında hipotezler:

- 1) Cinsiyet ve Şiddet: Erkek ergenler, kız ergenlere kıyasla daha yüksek düzeyde suç ve şiddet eğilimi göstermektedir.
- 2) İntihar Eğilimi ve Şiddet: İntihar eğilimi olan ergenler, intihar eğilimi olmayanlara göre daha yüksek düzeyde saldırgan davranışlar sergilemektedir.
- 3) Aile ve Çevre Faktörleriyle Suç ve Şiddet: Ailesel ve çevresel faktörlerin toplumun normal olarak gördüğü düşüncelerin ergenlerin suç ve şiddet içeren davranışları sergilemesi olasıdır.

Araştırmanın Modeli

Suç ve şiddet davranışı onay ölçeği çözen öğrenciler üzerinde yapılan araştırmanın modelinde betimsel analizine yer verilirken, araştırmanın temel değişkenleri olan gençlerin aile ilişkileri,

güç algıları, toplumsal suç ve şiddet normları, intihara bakış açıları ile ilgili değişkenler ve son olarak öğrencilerin gözünden yapılandırılan suç, şiddet ve intihar eğilimi ile ilgili bulgulara yer verilmiştir. Betimsel analiz modeli belirli bir konu çerçevesinde gerçekleştirilen, yayımlanmış veya yayımlanmamış tüm çalışmaların incelenerek eğilimlerinin ve araştırma bulgularının tanımlayıcı bir düzeyde değerlendirildiği sistematik analizlerdir (Ültay, Akyurt ve Ültay, 2021).

Araştırmanın Betimsel Analizi

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetine, madde kullanımına ve intihar eğilimi olup olmadığı incelenerek önemli noktalara değinilmiştir. Bununla birlikte öğrencilerin bu özelliklerinin belirlenmesi, okullarda suç, şiddet ve intihar olgusunun dinamiklerinin anlaşılmasında önemli bir fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda orta öğretim kurumlarından (lise) öğrenim görmekte olan 250 öğrenci ile anket toplama yöntemiyle bilgi toplanmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini, 2024-2025 eğitim öğretim yılında Bingöl ilinde bulunan resmi liselerde öğrenim görmekte olan lise öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini Bingöl il merkezindeki resmi liseler arasında küme örnekleme yoluyla seçilmiştir. Bu farklı liselerden 250 öğrenci seçilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın amacına uygun olarak kullanılan veri toplama araçlarına bu aşamada yer verilmiştir.

Veri Analizi

Suç şiddet ve davranış onay ölçeği ve cinsiyet, madde kullanımı ve intihar arasındaki ilişkinin incelenmesinde Pearson Momentler Korelasyonu katsayısı tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmada kullanılan çözümlemeler SPSS paket 22 programı kullanılarak çözümlendirilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde çalışmanın amacına ve analiz sonuçlarına uygun olarak bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Araştırmaya Katılan Öğrencilerden Alınan Kısmi Bilgiler

Araştırmaya katılan öğrencilerin %70'ini kız öğrenciler oluştururken %30'unu erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Öğrencilerin "Sigara hariç madde kullanıyor musunuz?" sorusuna verdikleri

cevapların %8'i evet iken %72'lik kısım hayır cevabını kullanmıştır. Son soru olan “Kendinize hiç zarar verdiniz mi?” sorusuna öğrencilerin %21'i evet cevabını kullanırken %79'u hayır cevabını kullanmıştır. Sonuçlar tablo 1’de sunulmaktadır.

Tablo1. Katılımcıların kişisel bilgilerinin ortalaması

Değişkenler	Sıklık (N)	Yüzdelik (%)
Cinsiyet		
Kız	175	70
Erkek	75	30
Sigara hariç madde kullanıyor musunuz?		
Evet	19	8
Hayır	239	72
Kendinize hiç zarar verdiniz mi?		
Evet	53	21
Hayır	197	79

Tablodaki verilere göre kız öğrencilerin sayısının erkek öğrencilerin sayısından fazla olduğu görülmektedir. Bunun sebebi çalışmanın yapıldığı şehrin demografik yapısı ile ilgili olmasıdır. Genç bireylerin çoğunda sigara haricinde başka bir madde kullanımı görülmediği kanısına varılmıştır. Bunun yanı sıra genç bireylerin kendilerine zarar verme yüzdeliğinin sanılanın aksine yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo2. Suç ve Şiddet Davranış Onay Ölçeği Anketi

Maddeler	x	ss
1. Hayatta güçlü olanlar ayakta kalır.	3,96	1,11
2. İnsan gerektiğinde kaba güç kullanır.	3,37	1,42
3. Hayatta başarılı olmanın yolu acımasız bir rekabetten geçmektedir.	3,46	1,25
4. İnsanlara güvenilmez.	3,88	1,19
5. Devlet suçu önlemek için gerektiğinde şiddet uygulamalıdır.	2,63	1,41
6. Bu dünyanın adil bir yer olduğunu düşünmüyorum.	3,69	1,26
7. Çocuğunu dövmeyen dizini döver.	2,29	1,38
8. Şiddet şiddeti doğurur.	3,66	1,39
9. Dayak cennetten çıkmadır.	2,15	1,30
10. Her erkek çocuk dövüşmesini öğrenmelidir.	2,88	1,44

11. Başarısız insanlar şiddete daha eğilimlidir.	3,04	1,39
Toplam	3,18	1,32

Kaynak:

Suç ve Şiddet Davranış Onay Ölçeği Anketi'nin alt boyutlarından almış olduğu puanlar ölçeğin soru sırasıyla doğrudan sıralanarak sunulmuştur. Tabloya göre hayatta güçlü olanların ayakta kalacağını düşünen genç bireylerin ortalama cevabı, ($\bar{X}=3,96$) olarak görülmüştür. İnsanın gerektiğinde kaba güç kullanabileceğini düşünenler katılıyorum cevabıyla ($\bar{X}=3,37$) oranında görülmektedir. Tabloda başarılı olmanın yolu acımasız bir rekabetten geçmektedir algısına inanan gençlerin durumu ise ($\bar{X}=3,46$) oranında katılmıyorum olarak yanıtlanmıştır. Genç bireylerin ortalama ($\bar{X}=3,88$)'i insanlara güvenilmeyeceğini belirtmiştir. Devlet suçu önlemek için gerektiğinde şiddet uygulamalıdır sorusunun ortalama cevabı ise ($\bar{X}=2,63$) olmuştur. Dünyanın adil bir yer olduğunu düşünmeyen gençler ($\bar{X}=3,69$) oranla katılmıyorum yanıtını vermiştir. Bununla birlikte çocuğunu dövmeyen dizini döver görüşüne bireylerin ortalama cevabı ($\bar{X}=2,29$) olarak görülmüştür. Şiddetin şiddeti doğuracağına verilen ortalama cevap 3 üzerinden ($\bar{X}=3,66$)'dır. Tabloda gençlerin, dayak cennetten çıkmaktadır görüşüne verilen cevaplar ise ($\bar{X}=2,15$) olarak görülmektedir. Her erkek çocuğun dövüşmeyi bilmesi gerektiğini vurgulayan görüşün ortalama cevabı ($\bar{X}=2,88$)'dir. Bu cevaplarla birlikte son soru olan başarısız olan insanların şiddete daha çok eğilimi olduğunu düşünen genç bireylerin cevabı ($\bar{X}=3,04$) olarak belirtilmiştir.

BULGULAR

Bingöl Üniversitesi Etik Kurulu tarafından verilen etik izin dahilinde yapılan bu çalışmada 250 öğrenciye ulaşılmıştır.

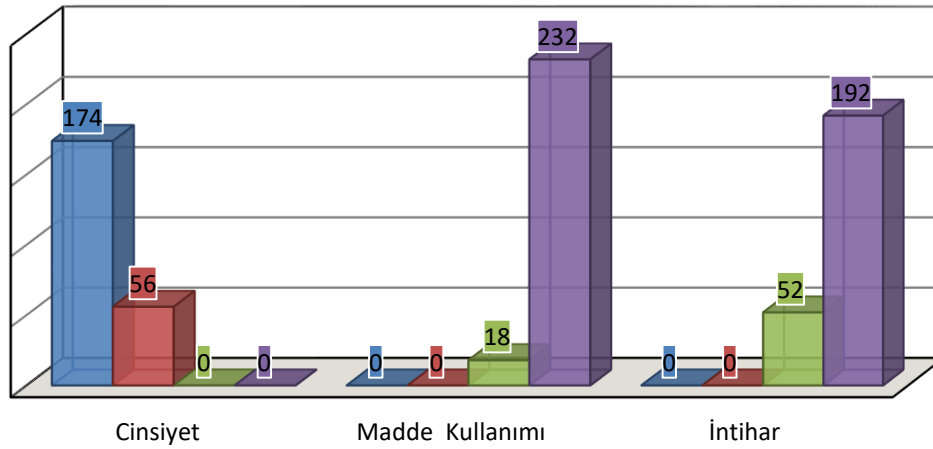
Tanımlayıcı Bulgular

Araştırma grubunun %70'i kız öğrenciler, %30'u erkek öğrencilerdir.

Tablo3. Araştırma grubunun genel özellikleri

Genel

KIZ ERKEK EVET HAYIR

Bu çalışmada, araştırma grubunu oluşturan toplam 250 katılımcının demografik ve davranışsal bazı özellikleri analiz edilmiştir. Katılımcıların cinsiyet dağılımı incelendiğinde, 174'ünün kız (yaklaşık %76), 56'sının ise erkek (yaklaşık %24) olduğu görülmektedir. Bu oran, araştırmanın örnekleminde kız öğrencilerin belirgin şekilde daha fazla temsil edildiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, verilerin yorumlanmasında cinsiyet değişkeninin etkisinin dikkate alınmasını gerekli kılmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilere, "Herhangi bir madde kullandınız mı?" sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verilen yanıtlar incelendiğinde, 18 öğrencinin (%7,8) "Evet", 232 öğrencinin (%92,2) ise "Hayır" yanıtı verdiği görülmektedir. Bu bulgu, örnekleimde yer alan öğrenciler arasında madde kullanımının düşük seviyede olduğunu göstermektedir. Ancak bu oran her ne kadar düşük görünse de, gençlik döneminde madde kullanımı ile ilgili risklerin göz ardı edilemeyeceği, özellikle madde kullanımına yönelen bireylerin erken tespiti ve önlenmesine yönelik çalışmaların önem arz ettiği vurgulanmalıdır.

255

Bir diğer önemli veri, öğrencilere yöneltilen "Hiç kendinize zarar verdiniz mi (intihar)?" sorusuna verilen yanıtlardır. Katılımcıların 52'si (%22,6) bu soruya "Evet", 192'si (%77,4) ise "Hayır" yanıtı vermiştir. Bu oran, araştırma grubundaki her beş öğrenciden birinin en az bir kez kendine zarar verme davranışında bulunduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, ergenlik döneminde psikolojik sağlamlık, aile ve okul ortamı, sosyal destek sistemlerinin önemi ve ruh sağlığı hizmetlerine erişimin kritik rolünü açık bir şekilde göstermektedir. Genel olarak veriler; genç bireylerin ruhsal iyi oluş düzeylerini tehdit eden bazı risk unsurlarının, özellikle intihar eğilimi gibi hayati sonuçlar doğurabilecek davranışların, okul ortamında mutlaka göz önünde bulundurulması ve bu konuda okul temelli önleme, müdahale ve destek mekanizmalarının geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda madde kullanımıyla ilgili düşük görülen oranların da tedbir alınmadığında ilerleyen dönemlerde artış gösterebileceği unutulmamalıdır.

Tablo4. Cinsiyetin ölçekle ilişkisi

Sorular	Cinsiyet	N	Mean	Sig. (2-tailed)
S1	1	174	3,88	,100
	2	76	4,13	,103
S2	1	174	3,25	,021
	2	76	3,64	,020

S3	1	174	3,33	,012
	2	76	3,76	,008
S4	1	174	3,95	,135
	2	76	3,72	,158
S5	1	174	2,56	,234
	2	76	2,79	,254
S6	1	174	3,74	,412
	2	76	3,59	,427
S7	1	174	2,19	0,78
	2	76	2,53	0,84
S8	1	174	3,61	,424
	2	76	3,76	,411
S9	1	174	1,83	,000
	2	76	2,89	,000
S10	1	174	2,61	,000
	2	76	3,50	,000
S11	1	174	2,93	,061
	2	76	3,29	,072

Cinsiyet farklılıklarına göre öğrencilerin okulda suç, şiddet ve davranışlara tanık olması sıklığıyla ilgili t-test sonuçlarına göre; “*Hayatta güçlü olanlar ayakta kalır*” sorusunun 174 kız öğrencinin ortalama cevabı ($\bar{X}=3,88$) ile katılıyorum yanıtına yakinken 76 erkek öğrencinin ortalama cevabı ($\bar{X}=4,13$) ile katılıyorum yanıtına daha yakındır. Bu yanıtlar arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. ($p.0,101 < 0,5$). Tablo’ya göre “*İnsan gerektiğinde kaba güç kullanılmalıdır*” sorusuna kız öğrencilerin ortalama cevabı ($\bar{X}=3,25$) kararsızım yanıtına yakinken erkek öğrencilerin ortalama cevabı ($\bar{X}=3,64$) ile katılıyorum yanıtına daha yakın olmuştur. Bu yanıtlar arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. “*Başarılı olmanın yolu acımasız bir rekabetten geçmektedir*” sorusuna kız öğrencilerin ortalama cevabı ($\bar{X}=3,33$) kararsızım iken erkek öğrencilerin ortalama cevabı ($\bar{X}=3,76$) katılıyorumdur, sorular arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. ($p.0,01 < 0,5$). “*İnsanlara güvenilmez*” yanıtına kız öğrencilerin ortalama cevabı ($\bar{X}=3,95$) katılıyorum cevabını vermiştir, erkek öğrencilerinde bu soruya ortalama cevabı ($\bar{X}=3,72$) katılıyorum olmuştur. “*Devlet suçu önlemek için gerektiğinde şiddet uygulamalıdır*” sorusuna kız öğrencilerin ortalama cevabı ($\bar{X}=2,56$) erkeklerin öğrencilerin ise ($\bar{X}=2,79$) olmuştur. Bu sorular arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. ($p.0,24 < 0,5$). “*Dünya’nın adil bir yer olduğunu düşünmüyorum*” sorusuna kız öğrencilerin ortalama cevabı ($\bar{X}=3,74$) iken erkek öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=3,59$) katılıyorum yanıtında kalmıştır. ($p.0,41 < 0,5$) sorular arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. “*Çocuğunu dövmeyen dizini döver*” sorusuna kız öğrencilerin ortalama yanıtı ($\bar{X}=2,19$) iken erkek öğrencilerin ortalama cevabı ($\bar{X}=2,53$) ile katılmıyorum ile ifade etmiştir. ($p.0,81 > 0,5$) değeriyle sorular arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. “*Şiddet şiddeti doğurur*” sorusuna kız

öğrencilerin ortalama cevabı ($\bar{X}=3,61$) iken erkek öğrencilerin ortalama cevabı ($\bar{X}=3,76$) bulunmuştur. ($p.0,41<0,5$) değeriyle anlamlı bir farklılık saptanmıştır. “*Dayak cennetten çıkmadır*” sorusuna kız öğrencilerin ortalama cevabı ($\bar{X}=1,83$) ile katılmıyorum yanıtına yakinken erkek öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=2,89$) kararsızıma yakındır. ($p.0,00<0,5$) değeriyle anlamlı bir farklılık saptanmıştır. “*Erkek çocuk dövüşmesini öğrenmelidir*” sorusuna kız öğrencilerin ortalama cevabı ($\bar{X}=2,61$) kararsızıma yakinken erkek öğrencilerin ortalama cevabı ($\bar{X}=3,50$) ile katılıyorum yanıtına yakındır. Sorular arasında süper anlamlı bir farklılık yanıtı ortaya çıkmıştır ($p.0,00<0,5$). “*Başarısız insanlar şiddete daha eğilimlidir*” sorusuna kız öğrencilerin ortalama cevabı ($\bar{X}=2,93$) ve erkek öğrencilerin ortalaması ise ($\bar{X}=3,29$)’dur. ($p.0,66>0,5$) değeriyle sorular arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Tablo4. Ergenlerde Suç ve Şiddetin Çeşitli Değişkenler Açısından İlişkileri (Pearson Korelasyonu)

	1.	2.	3.
1. Cinsiyet	1	,061**	,688**
2. Madde Kullanımı	,061**	1	,000
3. İntihar	,688**	,000	1

$P<0.05^*$ $p <0.01^{**}$

Bu tabloda, ergen bireylerin cinsiyet, madde kullanımı ve intihar eğilimi değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Pearson Korelasyon Analizi ile incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre:

Cinsiyet ile madde kullanımı arasındaki korelasyon değeri $r = 0.061^*$ olup, bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p < 0.01$). Ancak korelasyon katsayısının düşük düzeyde olması, bu ilişkinin zayıf fakat anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, erkek cinsiyetin madde kullanımına yönelik daha yatkın olabileceğini, ancak bu ilişkinin güçlü bir belirleyici olmadığını düşündürmektedir. Cinsiyet ile intihar eğilimi arasındaki korelasyon değeri $r = 0.688^*$ olarak bulunmuştur ($p < 0.01$). Bu oldukça yüksek korelasyon değeri, erkek cinsiyetin intihar eğiliminde bulunma olasılığının kızlara oranla anlamlı düzeyde yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum, literatürde erkeklerin duygusal sorunlarını dışa vurma yerine içselleştirme ve bastırma eğilimlerinin, intihar davranışlarını daha yüksek oranda tetikleyebileceğini öne süren bulgularla paralellik göstermektedir. Madde kullanımı ile intihar eğilimi arasındaki korelasyon $r = 0.600^*$ seviyesindedir ($p < 0.01$). Bu da iki değişken arasında orta düzeyde pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Başka bir ifadeyle, madde kullanan ergenlerin intihar eğilimi gösterme olasılığı, kullanmayanlara göre anlamlı şekilde daha yüksektir. Bu bulgu, madde kullanımının yalnızca fiziksel ve davranışsal değil, aynı zamanda psikolojik risk faktörü olarak da işlev gördüğünü ortaya koymaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde, ergenlerde suç ve şiddete zemin hazırlayan faktörlerden biri olan intihar eğilimi, hem cinsiyet hem de madde kullanımı ile istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişkilidir. Bu durum, koruyucu ve önleyici ruh sağlığı hizmetlerinde özellikle erkek bireyler ile madde kullanan ergenlere yönelik intihar riski taramalarının daha sistematik biçimde yapılması gerektiğine işaret etmektedir. Ayrıca, çok değişkenli modellerle bu ilişkilerin daha derinlemesine incelenmesi, önleme programlarının daha etkili yapılandırılması açısından önem

taşımaktadır. Tablodan elde edilen korelasyon değerleri, ergenlik döneminde suç ve şiddet davranışlarının gelişiminde etkili olan bazı temel psikososyal faktörleri açıkça ortaya koymaktadır. Cinsiyet, madde kullanımı ve intihar eğilimi arasında anlamlı ilişkiler bulunması, bu değişkenlerin birbiriyle kesişen etkilerini ve ruh sağlığı açısından ne denli kritik alanlar olduklarını göstermektedir. Öncelikle cinsiyet değişkeninin hem madde kullanımı hem de intihar eğilimi ile pozitif yönde anlamlı ilişki göstermesi, erkek ergenlerin riskli davranışlara daha açık olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgu, toplumsal cinsiyet rolleri kuramı ile örtüşmektedir. Toplumda erkeklere atfedilen "güçlü olma", "duygularını bastırma" gibi normlar, ergen erkeklerin yaşadığı içsel çatışmaları dışa vurma biçimini şiddet, madde kullanımı ya da intihar düşünceleri olarak şekillendirebilir. Bu anlamda sadece bireysel değil, toplumsal normların yeniden sorgulanması da psikolojik müdahaleler kadar önemlidir. İntihar eğilimi ile cinsiyet arasındaki yüksek korelasyon ($r = 0.688$), özellikle dikkat çekicidir. Bu durum, intihar eğiliminin sadece bireysel ya da ailevi faktörlerle değil, aynı zamanda toplumsal düzeyde yapısal etmenlerle de bağlantılı olduğunu düşündürmektedir. Ergen erkeklerin intihar davranışlarını daha şiddetli, ani ve ölümcül yöntemlerle gerçekleştirdiğine dair literatür bilgileriyle uyumlu olan bu bulgu, erkek ergenlerin daha görünmez, daha bastırılmış psikolojik sorunlar yaşadığını ve bu sorunların ihmal edildiğinde tehlikeli sonuçlar doğurabileceğini ortaya koymaktadır. Madde kullanımı ile intihar eğilimi arasında bulunan orta düzeydeki korelasyon ($r = 0.600$), bu iki olgunun sıklıkla birlikte görüldüğünü ve aralarında nedensellik ilişkisi olabileceğini düşündürmektedir. Özellikle madde kullanımının, ergenlerde mevcut depresif semptomları derinleştirdiği, gerçeklikten kopuşa neden olabildiği ve ani, dürtüsel kararlarla intihar davranışına zemin hazırladığı bilinmektedir. Bu bağlamda madde bağımlılığı ile intihar davranışları arasındaki ilişkinin çift yönlü olduğu söylenebilir: Bir tarafta madde kullanımı intihara zemin hazırlarken, diğer tarafta intihar düşüncesi olan bireyler kaçış stratejisi olarak maddeye yönelebilirler.

Ayrıca, bu üç değişkenin birbiriyle ilişkili olması, ekolojik sistemler kuramı (Bronfenbrenner) açısından değerlendirildiğinde, bireyin sadece içsel yapılarıyla değil; aile, akran grubu, medya, okul gibi çevresel sistemlerle kurduğu ilişkilerin de risk davranışlarını etkileyebileceğini ortaya koymaktadır. Özellikle ergenlerin yaşadığı çevrelerde şiddet, yoksulluk, ihmal veya değersizlik duyguları yoğunlukta ise bu faktörlerin madde kullanımına ve intihar eğilimine yönelimi artırdığı söylenebilir. Sonuç olarak, çalışmanın bu bölümü bize sadece istatistiksel veriler sunmakla kalmamakta, aynı zamanda erken müdahale, koruyucu ruh sağlığı hizmetleri, toplumsal cinsiyet temelli farkındalık çalışmaları ve psikososyal destek sistemlerinin güçlendirilmesi gibi çok yönlü çözüm önerilerini de düşündürmektedir. Bu nedenle ilerleyen çalışmalarda, bu değişkenlerin alt boyutlarının (örneğin; madde kullanım sıklığı, intihar düşüncesi yerine girişim öyküsü, cinsiyet kimliği vs.) ayrıntılı biçimde değerlendirilmesi hem bilimsel literatüre katkı sağlayacak hem de saha uygulamalarını daha etkili hale getirecektir.

TARTIŞMA VE YORUM

Bu araştırma, ergenlerde suç ve şiddet davranışlarının bireysel, ailesel ve çevresel faktörlerle olan ilişkisini çok boyutlu biçimde ele alarak önemli veriler ortaya koymaktadır. Araştırma bulguları ışığında, çalışmanın hipotezleri değerlendirilmiş ve ilgili literatürle karşılaştırmalı analizler yapılmıştır.

Birinci hipotez, "Erkek ergenlerin, kız ergenlere oranla daha yüksek düzeyde suç ve şiddete eğilim göstermesi" şeklinde belirlenmiştir. Elde edilen veriler, erkek öğrencilerin ölçek yanıtlarının genel anlamda kız öğrencilerle benzerlik taşımasına rağmen erkeklerin şiddet ve suç davranışlarına yönelik daha yüksek eğilim sergilediklerini ortaya koymuştur. Bu durum, hipotezin desteklendiğini göstermektedir. Literatürdeki mevcut bulgular da bu sonucu doğrular niteliktedir. Örneğin Altun ve arkadaşları (2022) tarafından yapılan çalışmada, şiddet eğiliminde cinsiyetin anlamlı bir yordayıcı olduğu ve erkek ergenlerde bu eğilimin daha baskın olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde, Avcı (2010),

Balkıs ve arkadaşları (2005), Durmuş ve Gürkan (2005) ile Yavuzer (2013) tarafından yapılan çalışmalarda da erkek ergenlerin kızlara oranla şiddet eğilimlerinin daha yüksek olduğu rapor edilmiştir. Bu bulgular, erkeklerin toplumsal roller gereği saldırgan davranışlara daha yatkın hale getirildiğini ve toplumsal normlar aracılığıyla bu davranışların pekiştirildiğini düşündürmektedir.

İkinci hipotez, "İntihar eğilimi olan ergenlerin, intihar eğilimi olmayan ergenlere göre daha yüksek düzeyde saldırgan davranışlar sergilemesi" yönündedir. Çalışmanın örnekleminde intihar eğiliminde bulunan katılımcıların oranı görece düşük (%22,6) olmasına rağmen, bu durumun örneklemin yalnızca tek bir ilde yürütülmesiyle ilgili sınırlılıklar nedeniyle ortaya çıkmış olabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte, önceki çalışmalar intihar eğilimi ile saldırganlık arasında anlamlı ilişkiler bulunduğunu göstermektedir. Atay ve Kerimoğlu (2003), intihar davranışının öncelikle bireyin kendine yönelttiği bir zarar biçimi olduğunu, ancak bu davranışın zamanla çevreye yönelik saldırgan eğilimlere dönüşebileceğini belirtmektedir. Ergenlik döneminde yoğun yaşanan psikolojik ve duygusal değişimler, düşük sosyal destek, stresin artışı ve genetik/psikobiyolojik yatkınlıklar, hem intihar riskini hem de saldırgan davranışları artırıcı etkiye sahip olmaktadır. Bu bağlamda, intihar davranışları ile suç/şiddet eğilimleri arasında çift yönlü ve karmaşık bir ilişkinin olduğu söylenebilir.

Üçüncü hipotez, "Ailesel ve çevresel faktörlerin, toplumun normal kabul ettiği düşüncelerle birlikte ergenlerin suç ve şiddet içeren davranışlar sergilemesine zemin hazırlayabileceği" yönündedir. Araştırma bulguları, bu hipotezi büyük oranda destekler niteliktedir. Özellikle ölçek maddelerine verilen kararsız yanıtlar, ergenlerin bu konuda belirgin bir yönelim sergileyemediklerini ancak potansiyel olarak etkilenebilir olduklarını göstermektedir. Aile içinde ergenin rol model aldığı ebeveynlerin tutumları, şiddet eğilimlerinin aktarılmasında belirleyici bir rol oynamaktadır. Gördeles-Beşer ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında, suça sürüklenen ergenlerin çocukluk döneminde orta düzeyde duygusal istismar ve fiziksel ihmale maruz kaldıkları saptanmıştır. Bu bulgu, erken dönem travmatik yaşantıların bireyin ilerleyen dönemlerde suç eğilimi göstermesinde etkili olduğunu desteklemektedir. Ayrıca, Kılıçarslan ve Parmaksız (2020) tarafından yapılan çalışmada, toplumun normalleştirdiği bazı davranış kalıplarının ergenlerde şiddet eğilimlerini beslediği, şiddetin kuşaktan kuşağa aktarılan sosyal öğrenme süreçleriyle pekiştiği ortaya konmuştur. Bu durum, yalnızca bireysel ya da ailevi düzeyde değil; toplumsal normlar ve kültürel değerler bağlamında da suç ve şiddet davranışlarının oluşumuna yönelik yapısal bir bakış açısının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, bu çalışmanın bulguları, ergenlik dönemindeki bireylerin suç ve şiddet davranışlarının çok boyutlu nedenleri olduğunu ve bireysel faktörlerin yanı sıra ailesel dinamikler ile sosyal çevrenin etkisinin büyük olduğunu göstermektedir. Elde edilen veriler, özellikle okul temelli psikolojik destek hizmetlerinin güçlendirilmesi, aile içi şiddetin önlenmesine yönelik toplumsal farkındalık çalışmaları yapılması ve intihar eğilimi olan bireylerin erken tespiti için tarama programlarının uygulanması gerektiğine işaret etmektedir. Gelecek çalışmalarda daha geniş ve farklı bölgelerden örneklem gruplarının dahil edilmesi, elde edilen bulguların genellenebilirliğini artıracaktır.

Araştırma bulgularına göre,

- ❑ **Çevresel Faktörlerin Rolü:** Suç ve şiddet davranışlarının ortaya çıkmasında ailesel bireysel ve çevresel faktörler doğrudan etkilidir. Ergenlerin medyada gördükleri suç teşkil eden ve şiddet içeriklerinin davranışlarını etkileyebileceği ve onları benzer davranışlara yönlendirebileceğini göstermektedir bu nedenle oldukça uzak tutulmalıdır.

- ❑ **Ebeveyn Eğitimleri:** Aile içindeki sevgi ve saygıya dayalı iletişimin önemli olmasından dolayı ebeveynlerin çocuklarıyla sağlıklı bir iletişim kurabilmesi için ebeveyn eğitimlerinin düzenlenmesi gerekmektedir.
- ❑ **Okul ve Aile İşbirliği:** Okul, rehberlik ve aile arasındaki iş birliğinin güçlendirilmesi genç bireylerin sorunlarıyla başa çıkmalarına yardımcı olmaktadır. Yaşanılan herhangi bir sorunda görüşme sağlanıp gerekli destek alınmalıdır.
- ❑ **Farkındalık Yaratma ve Psiko-eğitim Programları:** Gençlere yönelik şiddet ve madde kullanımı ile ilgili farkındalık yaratacak psiko-eğitim programlarının geliştirilmesi ve özellikle ergenlik dönemi kimlik gelişiminin hızla şekillendiği bir dönem olmasından sağlıklı başa çıkma becerilerinin kazandırılmalıdır.
- ❑ **Ergenlerde Bağımlılık Riskinin Azaltılması:** Madde kullanımı ve kendine zarar verme davranışlarının artış gösterdiği bu dönemlerde gençlere yönelik sosyal beceri geliştirme programları stres yönetimi ve duygusal zekâ üzerine eğitimler verilmelidir.
- ❑ **Şiddet ve Madde Kullanımıyla Mücadele Toplumsal Bilinçlenme:** Suç ve şiddet gibi konulara karşı toplumsal bilinç oluşturmali, bu bilinci yaygınlaştırmalı ve toplumun her kesim üzerine düşen bir sorumluluk almasını sağlamalıdır.

Kaynaklar

Altun, F., Özaydın, B. B., Özgöl, M., Özyazıcı, Ö., Eyüboğlu, S., & Çoğalan, Y. (2022). Ergenlerde Şiddet Eğilimi: Cinsiyet, Sosyal Sorun Çözme ve Duygusal Zekânın Rolü. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 44-61.

Atay, İ. M., & Kerimoğlu, E. (2003). Ergenlerde intihar davranışı. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 10(3).

Avcı, A. (2010). Aile yapı ve atmosferinin okul şiddetine etkisi. *Değerler Eğitim Dergisi*, 8(19), 7-52.

Avcı, Ö., & Yıldırım, İ. (2014). Ergenlerde şiddet eğilimi, yalnızlık ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (29) 157-168.

Ayan, S. (2010). *Aile ve şiddet: aile içinde çocuğa yönelik şiddet*. Ankara: Ütopya Yayınevi.

Balkıs, M., Duru, E. ve Buluş, M. (2005). Şiddete yönelik tutumların özyeterlik, medya, şiddete yönelik inanç, arkadaş grubu ve okula bağlılık duygusuyla ilişkisi. *Ege Eğitim Dergisi*, 6(2), 79-96.

Beşer, N. G., Arabacı, L. B., Uzunoğlu, G., Bilaç, Ö., & Ozan, E. (2019). Suça itilmiş ergenlerde ebeveyn tutumu ve çocukluk çağı travmalarının belirlenmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 22(2), 219-227.

Bulut S. (2008). Okullarda görülen öğrenciden öğrenciye yönelik şiddet olaylarının bazı değişkenler açısından arşiv araştırma yöntemiyle incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*; 8(15), 23-38.

Çetin, H. (2004). Öğrenci ergenlerin şiddete yönelik tutumları: Yaş ve cinsiyete göre bir inceleme. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi, Ankara.

Durmuş E., & Gürkan U. (2005). Lise öğrencilerinde şiddet ve saldırganlık eğilimleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 3(2), 12-23.

Gönültaş, O., Uzun, K., & Akın, M. S. (2021). Ergenlerin Aile İçi İlişki Algılarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 391-405. <https://doi.org/10.21666/muefd.718075>

Gül, S. K., & Güneş, İ. D. (2009). Ergenlik dönemi sorunları ve şiddet. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 80-91.

Haskan, Ö., & Yıldırım, İ. (2012). Şiddet eğilimi ölçeği'nin geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 37(163), 20-34.

Kılıçarslan, S., & Parmaksız, İ. (2020). Ergenlerde şiddet eğiliminin yordayıcıları olarak sosyal kaygı ve duygusal özerklik. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 1-14. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.680237>

Koç, B. (2011). *Okullarda şiddet*. İstanbul: Yazı Yayınevi.

Lök, N., Başoğlu, C., Öncel, S. (2016). Aile içi şiddet çocuk üzerindeki etkileri ve psikososyal desteğin önemi. *Current Approaches in Psychiatry*, 8(2), 155-161. [doi:http://10.18863/pgy.05252](http://10.18863/pgy.05252)

Örki, H. (2013). Okullarda şiddet ve suç: Eskişehir örneği [Master's thesis], Anadolu University (Turkey).

Özgür, G., Yörükoğlu, G., & Baysan-Arabacı, L. (2011). Lise öğrencilerinin şiddet algıları, şiddet eğilim düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Psikiyatri hemşireliği dergisi*, 2(2), 53-60.

Özkurt, Y. Camadan, F. (2018). Ortaokul öğrencilerinin aile içi iletişimlerinin ve sosyal uyum durumlarının incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, araştırma makalesi). Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize. 347-371. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13925>

Öztürk, N. (2008). Ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

Savi-Çakar, F. & Uzun, K. (2021b). Teacher abuse, school burnout and school attachment as predictors of adolescents' risky behaviors. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 11(1), 217-258. <http://10.14527/pegegog.2021.007>

Şeker, E., Irmak, T. (2020). Ergenlerde risk alma davranışları: akran ve aile ilişkileri ile problem çözme becerisi. *Türk Psikologlar Dergisi*, 23(46), 104-121. <http://10.31828/tpy1301996120201201m000028>

TBMM Araştırma Komisyonu (2007). Çocuklarda ve gençlerde artan şiddet eğilimi ile okullarda meydana gelen olayların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla kurulan (10/337, 343, 356, 357) esas numaralı meclis araştırma komisyon raporu. *MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü*. Ankara.

TÜİK (2011). *İstatistiklerle gençlik*. Türkiye İstatistik Kurumu Yayınları: Ankara.

Ültay,E., Akyurt, H., Ültay, N. (2021). Sosyal bilimlerde betimsel içerik analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*.(10), 188-201. <http://10.211733/ibad.871703>

Ünal, N. (2019). Akran zorbalığı ile ergenlerin algıladıkları aile işlevselliğinin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). *Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.

UNICEF, (2017). Tanıdık Bir Yüz: Çocukların ve Ergenlerin Yaşamında Şiddet Rapor, Erişim adresi <https://www.unicefturk.org/yazi/siddet?utm>

Yavuzer, Y. (2013). Ergenlerde saldırganlık ve sosyometrik popülerlik arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(2), 767-780.

Zinnur Kiliç, E. (2012). Ergenlerde şiddet kullanımı: Bireysel ve ailesel etkenler. *Archives of Neuropsychiatry/Nöropsikiyatri Arşivi*, 49(4), 15-22.